

5. Hopper P. Aspect and Foregrounding in Discourse. 1979. P. 213–241.
6. Kirby J. & Simon J. Marvel Entertainment. *Captain America Golden Age Masterworks*. 2005. Vol. 1.
7. Kress G. The multimodal landscape of communication. *Medien Journal*. 2002. № 4. P. 4–19.
8. Lakoff G. & Johnson M. *Metaphors We Live by*. Chicago : University of Chicago Press. 1980. P. 256
9. Loeb J. & McGuinness E. DC Comics. *Superman/Batman*. № 24. 2011.
10. Meltzer B. & Benes E. DC Comics. *Justice League of America*. № 12. 2006.
11. Orlando S. & MacDonald A. DC Comics. *Justice League of America : The Atom Rebirth (full)*. 2017.
12. Pérez G. & Merino J. DC Comics. *Superman*. № 50. 2011.

УДК 811.111'42

АРХЕТИПНИЙ ОБРАЗ КОНЦЕПТУ *СИЩИК* В АНГЛОМОВНОМУ КЛАСИЧНОМУ ДЕТЕКТИВІ

THE ARCHETYPAL IMAGE OF THE CONCEPT *DETECTIVE* IN THE CLASSIC ENGLISH DETECTIVE FICTION

Калюжна А.Б.,
orcid.org/0000-0003-4305-5311
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

У статті розглядаються поняття архетипу та архетипного образу щодо концепта СИЩИК у англomовному класичному детективі. У статті доведено можливість аналізу персонажів детективного жанру через призму міфологічних моделей архетипів, проаналізовано концептуальні імплікації архетипів, які співвідносяться з художнім образом сищика, та визначено архетипні ознаки концепту СИЩИК в класичному детективі. Статтею встановлено зв'язок концепту СИЩИК з культурними архетипами Героя та Мудрого Старця/Старої та висвітлено особливості реалізації вказаних культурних архетипів в детективному жанрі.

Ключові слова: архетип, архетипний образ, архетипні ознаки, детектив класичний, концепт СИЩИК, міф.

В статье рассматриваются понятия архетипа и архетипного образа применительно к концепту СЫЩИК в англоязычном классическом детективе. В статье доказана возможность анализа персонажей детективного жанра через призму мифологических моделей архетипов, проанализированы концептуальные импликации архетипов, которые соотносятся с художественным образом сыщика, и выделены архетипные признаки концепта СЫЩИК в классическом детективе. Статьей определена связь концепта СЫЩИК с культурными архетипами Герой и Мудрый Старец/Старуха и установлены особенности реализации указанных культурных архетипов в детективном жанре.

Ключевые слова: архетип, архетипный образ, архетипные признаки, детектив классический, концепт СЫЩИК, миф.

The article focuses on the concepts of archetype and archetypal image with reference to the concept DETECTIVE in the classic English detective fiction. It is proven that the characters of detective genre can be interpreted from the perspective of mythological archetypal models. The archetypal conceptual implications related to the artistic image of the detective are analyzed, the archetypal features of the concept DETECTIVE in classic detective fiction are identified. The correlation between the concept DETECTIVE and cultural archetypes of Hero and Wise Old Man/Woman is revealed. The peculiarities of the realization of these archetypes in detective fiction are defined.

Key words: archetype, archetypal image, archetypal features, classic detective fiction, concept DETECTIVE, myth.

Постановка проблеми. Дослідження жанру детективу не втрачає своєї актуальності так само як не втрачає популярності і сам жанр. Питання *хто? як? чому?* та бажання знайти відповідь на них пояснюють незгасаючий інтерес до детективного жанру та мають глибоке психологічне коріння. У детективі так само як і у казці виникнення питань, осягнення ситуації та нарешті магічне осяяння та розплутування фатальних конфліктів

відображають «об'єктивне втручання архетипу, який узгоджує чисто афективні реакції з ланцюгом внутрішніх зіткнень та усвідомлень» [33, с. 302]. Архетипи колективного несвідомого завжди супроводжують людину та є джерелом міфології та поезії [34, с. 60-64, 90-98], вони з'являються у релігії, міфах, легендах, казках [36, с. 18]. В утворенні концептуальної системи людини виділяються три рівні ментальних репрезентацій: довербальний

або передконцептуальний, концептуальний та вербальний [4, с.10]. Архетипи вважаються передконцептуальною основою формування словесних образів [там само]. Первісні образи трансформуються у теми, сюжети та символи [37]. У свідомості людини архетипи виникають як семантичні цілісності асоціативного типу в результаті трансформації психічної енергії, тому реалізація архетипів у творах літератури є практично обов'язковою [18, с. 30]. Психічні структури, що складають архетипи як прояв колективного несвідомого вважаються підґрунтям образів – «одиниць постконцептуального (вербального) знання» [6, с. 47-48], в той час як концепти «конденсують» колективну свідомість у певну кількість дискретних одиниць, а різноманітні «набори» концептів формують дискурси [28].

Дослідження архетипів на перетині психологічних, культурологічних та філологічних розвідок не втрачають своєї новизни, дозволяють поглянути під різними кутами на явища усвідомлення людиною навколишнього світу, розкриття механізмів мислення та відображення цього у свідомій творчості, чим зумовлена **актуальність** даної статті.

Аналіз досліджень і публікацій. Діапазон функціонування терміну «архетип» не обмежується лише сферою психології, в межах якої він був розроблений К.Г. Юнгом. На сучасному етапі дослідження архетипів відбувається у межах сукупного людського досвіду з позицій різних наукових напрямків, до основних з них відносяться: антропологічний, психологічний, літературознавчий, культурологічний та лінгвістичний [див. 4]. Архетипу, як явищу на стику мовознавства та літературознавства, присвячені праці таких українських дослідників як Л.І. Белехова, С.Б. Кримський, Т.Н. Данилова, В.А. Маринчак, Л.С. Піхтовнікова, М.В. Моклиця, Ю.А. Ганошенко, Л.Ф. Дорошина, О.М. Братель.

На підставі здатності архетипу до актуалізації у творчості він вважається основним елементом колективного несвідомого, тобто таким варіантом колективного підсвідомого, який існує до певного нового тексту, незалежно від волі автора, який є провідником архетипу з підсвідомого рівня об'єктивно-психологічного буття до сфери художньої реальності [18, с. 30]. В тексті за допомогою когнітивних процесів утворюються нові смисли, а вербально виражена інформація є проявленням когнітивного несвідомого, яке зумовлює передкатегоріальну обробку цієї інформації [3, с. 12].

Згідно з класифікацією архетипів, яка зазначена Л.І. Белеховою, передконцептуальні струк-

тури та довербальні концептуальні імплікації визначаються як психологічні архетипи (Самість, Его, Тінь, Дух та ін.). Свідомо перероблені психологічні архетипи в судженнях та оцінках індивідуумів становлять культурні архетипи (Трійці, Богоматері / Мадонни, Персони / Маски, Героя / Трикстера, Вічного Мандрівника, Світового Древа, Світового Яйця, Мудрого Старця / Старої, Життя, Смерті, Розвитку, Метаморфози та ін.) [3, с. 13]. Культурні архетипи виступають в якості спонтанно діючих стійких структур обробки, зберігання та репрезентації колективного досвіду [11].

У продуктах усвідомленої духовної творчості досліджуються не архетипи у психологічному розумінні, а архетипний зміст, тобто об'єктом дослідження лінгвістики є не самі архетипи як феномени психологічного порядку, а концепти, що мають мовний вираз [28]. Також у фокус уваги потрапляє словесне оформлення архетипу в художніх текстах. В даному випадку мова йде не про архетип, а про архетипний образ, концептуальні ознаки якого проявляються при описі певного персонажа [3, с. 13].

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження концептуальної імплікації в побудові художнього образу сищика в англомовному класичному детективі та визначення архетипних ознак концепту СИЩИК.

Об'єктом дослідження є архетипний образ СИЩИКА, а предметом – концептуальні ознаки архетипного образу концепту СИЩИК, вираженого лексичними засобами в англомовному класичному детективі.

Виклад основного матеріалу. Концепт СИЩИК відноситься до ключових концептів англомовного детективного дискурсу, представленого творами детективного жанру [12]. Під ключовим концептом розуміється ментальне утворення, що є «маркованим» за ознакою значущості для певного типу дискурсу [13, с. 98] та специфічний концепт, що регулярно реалізується в конкретному типі дискурсу [25, с. 202], актуалізується в ключових знаках дискурсу (вербальних і невербальних) [23, с. 6]. Такий концепт має змогу концентрувати широку смислову область [14, с. 6], визначати тип дискурсу [30, с. 91-92] та входить до змістовно-тематичного ядра, формує семіотичну модель і жанрову структуру дискурсу [23, с. 7]. Він історично сформувався в межах цього дискурсу і регулярно відтворюється в ньому [25, с. 202].

Концепт СИЩИК є ментальним утворенням, яке має особливе значення в детективному дискурсі та його наявність в тексті є обов'язковою

умовою віднесення тексту до детективного дискурсу. Він слугує формуванню змістовно-тематичного ядра та об'єктивує обов'язкових «носіїв» сюжету [12, с. 3-4]. Даний концепт репрезентований ім'ям концепту – лексемою *detective*, а також іншими лексичними засобами як експліцитно (*official detective, professional detective, government detective, detective in charge, detective inspector, policeman, police inspector, police officer, constable, police-sergeant, superintendent, police circles, Scotland Yard, The Yard, Scotland Yard inspector, Scotland Yard man, Scotland Yard officials, coroner, police woman, private detective, amateur detective, consulting detective, sleuth, sleuth-hound, criminal expert, criminal investigator, specialist in crime, solvers of crime, criminal agent, private inquiry agent*), так і імпліцитно власними назвами (*Mr. Holmes, Sherlock Holmes, Poirot, and Miss Marple*) [12].

Детектив, як літературний твір, є «замкнутою структурою», а його сюжет не допускає смислових коливань [2, с. 273] та передбачає процес розгадки основної сюжетної таємниці – таємниці злочину і зіткнення на цьому ґрунті героя-детектива (сищика-професіонала або аматора) і злочинця [24, с. 55]. У самий жанр закладена чітка програма подій, яку і відбиває зумовлена композиція, розв'язкою якої стає викриття злочинця зусиллями сищика [7; 8]. Кількість епізодів в детективі лімітована, у ньому чітко визначені не лише порядок того, що відбувається, але і дії і пересування головного персонажа – детектива [15, с. 160]. Героєм детектива може стати персонаж, мета якого – розкриття таємниці, слідство, реконструкція передуючих злочину подій [20, с. 31].

Детективний жанр характеризується сюжетними одиницями, які повторюються, легко впізнаються під час читання та подібні до «проппівських мотивів» або функцій [10, с. 95]. Схема конструкції казки, яка запропонована В.Я. Проппом, також точно «накладається на схему конструкції детектива» [20, с. 44]. Така схема, зокрема, включає наступні елементи: жертва піддається обману, повідомляється біда або нестача, до героя звертаються з проханням, герой зазнає випробування та отримує чарівний засіб, герой та шкідник починають безпосередню боротьбу [26].

Як зазначає В.Я. Проппа казкою може бути названий будь-який розвиток від шкідництва або нестачі через проміжні функції до весілля або інших функцій, які використовуються як розв'язка. Кінцевими функціями є нагорода, добич або ліквідація біди, порятунок від переслідування та інше [26]. У детективі «шкідництво» або «нестачу» замінено термінами «вбивство»

або «викрадення», а в розв'язці замість «весілля» використовується перемога справедливості через «ліквідацію біди» [20, с.44]. Так само збігаються і функції дійових осіб, особливо функції сищика, які визначені навіть чіткіше, ніж у казці [20, с. 44].

Дослідження казок, зокрема В.Я. Проппом, зводяться до архетипових зразків, подібно до того як це роблять із міфами [21, с. 21]. Саме міфологічні моделі архетипів відіграють суттєву роль в організації літературної образності. В літературі міфологічні сюжети, ідеї та культурні архетипи реформуються, але зберігаються спадковість та зв'язок з міфологічними системами [21]. Актуалізація архетипу слугує включенню культурного досвіду в нові історичні реалії [17]. Світ детективу, створений одним із засновників детективного жанру А.К. Дойлом, вважається «культурною міфологією XIX століття» [10, с. 97], розвиток якої не припинився і у наступному столітті [31]. Це дозволяє розглядати детектив, як свого роду сучасний міф та дає змогу досліджувати його з цієї позиції.

Серед базисних культурологічних архетипів, які формують більшість міфологічних сюжетів, виділяється архетип культурного героя [21]. Його функції визначені як співвіднесеність з людською спільнотою, він опікується впорядкуванням світу для людини, захистом та боротьбою з хтонічними, демонічними силами, усуненням їх як таких, що заважають мирному життю людства [21, с. 18].

Необхідність в створенні героїчних символів пояснюється глибинними психологічними причинами, оскільки при вирішенні якоїсь задачі мислення потребує опори на «джерела сили, що знаходяться в підсвідомій частині розуму», і типовим прикладом є міфічний герой та його «здатність рятувати та захищати» [35].

Образ культурного героя виступає необхідним смисловим центром будь-якої культури, тому процес формування культур завжди супроводжувався висуванням персонажів-символів-«Культурних героїв» [22, с. 28]. Як зазначає Дж. Кемпбелл, культурний герой – це «чоловік або жінка, яким вдалось піднятися над своїми особистими та локальними історичними обмеженнями до загальнонозначущих, нормальних людських форм» [19]. Культурний герой зображується як творець нормальної, правильної традиції життєдіяльності, граничний вираз вірних та істинних правил та способів поведінки [29]. Його вчинки трансформуються в ідеальну модель, архетип суспільної поведінки [16, с. 10].

Саме тому такі герої постають як могутні створіння, наділені надвластивостями. Спершу

такого роду гіпертрофія стосувалась зовнішніх рис (велетенський зріст, богатырська сила і так далі), згодом фокус уваги перемістився на внутрішній світ людини, на характеристики особистості (неймовірна хитрість, винахідливість, розум і так далі) [29]. Характерний мотив використання героєм виключно фізичної сили в ранніх пластах міфопоетичної традиції на пізніших етапах змінився «інтелектуалізацією процесу звияжництва» [16, с. 10].

Образ сищика, зокрема, Великого Детектива дивовижно нагадує образ героя казки. Він – людина, і водночас, міфічне створіння, яке наділене особливим даром, майже магічними здібностями. Він «ліквідує біду», усуває небезпеку, здійснює акт перемоги справедливості, одержує перемогу над злом. Велич його підкреслена самотністю. Як правило він самостійно ризикує, вирішує складні задачі, проходить через випробування, пізнає істину [20, с. 46].

Оскільки розуміння Героя утворене перетином мистецтвознавчих, філологічних та культурологічних досліджень, воно зводиться до наступного: з одного боку це «філософсько-міфологічна персоніфікація, яка моделює риси сакрального суб'єкта», з іншого, в цьому образі втілюються певні «риса національного характеру, затребувані культурою, яка його породила, та такі, що набули «адекватних» їй форм» [22, с. 28]. У тексті в основі творення архетипних словесних образів лежать культурні архетипи, концептуальні ознаки яких проектується на зміст словесних образів [4, с. 14].

Важливою властивістю архетипу є його здатність видозмінюватись, зберігаючи при цьому своє значення та функції незмінними на різних історичних етапах, що називають «варіативність інваріантності» [5, с. 171]. У різних контекстах архетип реалізується як варіативна інваріантність, тобто інваріант має кілька варіантів репрезентацій або зовнішніх проявів в конкретному тексті архетипних підсвідомих схем або інваріантів. У творчості різних авторів архетип наповнюється конкретним матеріалом та може змінитися до невпізнанності, але зберігає при цьому певне ціннісно-смісловне ядро, яке через свою незмінність забезпечує високу стійкість архетипної моделі та закріплюється в традиції. Тому завжди актуальні такі явища, як «вічні» персонажі або мотиви, які несуть в собі глибинну архаїчну семантику [18, с. 30].

Англійський класичний детектив, представлений творами А.К. Дойла та А. Крісті, об'єктивує картину світу рубежу ХІХ – ХХ століть, у якій

знаходять втілення ідеї логічного позитивізму, що обумовлює застосування аналітичного (дедуктивного) методу персонажами детективу – сищиками, в якому під час розслідування «виявляється не фізична сила, а інтелектуальна міць» [9, с. 73-74]. Успіх персонажів, створених А.К. Дойлом і А. Крісті [39], пояснюється популярністю типу «великого сищика», розробленого А.К. Дойлом [40, с. 4; 32]. «Шерлокхолмсівська стильова мода А.К. Дойла» [9; 15, с. 62] надалі була успішно розвинена А. Крісті [15, с. 62] при створенні персонажів її творів (Пуаро, Марпл) [9; 27; 38].

У класичному детективі дії сищика повинні відповідати вікторіанській філософії життя з її любов'ю до комфорту, повагою до багатства, вірою у науку та цивілізацію, в Англію та британську державність, що стоїть на сторожі безпеки та добробуту законослухняних громадян [10, с. 97].

В тексті імплікативні ознаки архетипів можуть активуватися різними засобами, які містять словесні образи та певні синтаксичні конструкції [3, с. 21-22]. Аналіз текстових фрагментів, що містять засоби вербалізації концепту СИЩИК дає змогу дійти висновку, що сищик, як основний персонаж детективного жанру, є проявом культурних архетипів Героя та Мудрого Старця/Старої. Персонажний образ сищика формується наступними ознаками, які будують архетипний образ сищика в класичному детективі:

1) сищика відрізняє визначна зовнішність, наприклад, опис Шерлока Холмса: *His very person and appearance were such as to strike the attention of the most casual observer. In height he was rather over six feet, and so excessively lean that he seemed to be considerably taller. His eyes were sharp and piercing <...> and his thin, hawk-like nose gave his whole expression an air of alertness and decision. His chin, too, had the prominence and squareness which mark the man of determination* (A.C. Doyle, A Study in Scarlet);

2) сищика відрізняє рішучість та обізнаність, наприклад:

– ‘*Gregson is the smartest of the Scotland Yarders,*’ my friend remarked; ‘*he and Lestrade are the pick of a bad lot. They are both quick and energetic...*’ (A.C. Doyle, A Study in Scarlet);

– *Miss Marple had been right on every count* (A. Christie, Murder at the Vicarage);

– *I think that he, like myself, was impressed with the logical certainty of Miss Marple's conclusions* (A. Christie, Murder at the Vicarage);

3) сищик має особливі здібності (*his keen wits and remarkable powers of deduction; a turn both for observation and for deduction; extremely competent;*

very good at observing; an uncanny knack of being always right), наприклад:

– *As a detective, his flair had been extraordinary, and he had achieved triumphs by unravelling some of the most baffling cases of the day* (A. Christie, The Mysterious Affair at Styles);

– *Miss Marple always sees everything* (A. Christie, Murder at the Vicarage);

– *I have a poor sense of time myself (hence the keeping of my clock fast) and Miss Marple, I should say, has a very acute one* (A. Christie, Murder at the Vicarage);

4) сищик викликає довіру та відрізняється гарною репутацією, наприклад:

– *I've heard your name, Mr. Sherlock Holmes* (A.C. Doyle, The Adventure of The Six Napoleons);

– *...you are the second highest expert in Europe* (A.C. Doyle, The Hound of the Baskervilles);

– *'Monsieur Poirot,' said the lady in a soft, musical voice, <...> I have heard such wonderful things of you that I come literally as a last hope to beg you to do the impossible'* (A. Christie, The Veiled Lady);

– *Sir Henry had a very deep respect for Miss Marple* (A. Christie, Death by Drowning);

– *The Inspector was <...> an intelligent-looking man and I liked him* (A. Christie, A Christmas Tragedy);

5) сищик досягає відновлення справедливості: *'I have only the evidence of the dancing men,' said Holmes. 'I will explain the matter to you later. Meanwhile, since it is too late to prevent this tragedy, I am very anxious that I should use the knowledge which I possess in order to ensure that justice be done'* (A.C. Doyle, The Return of Sherlock Holmes).

Водночас ознаки сищика в класичному детективі мають певні особливості, які наближують героя до культурно-історичних реалій, позбавляючи сакральних рис. У порівнянні з визначеними характеристиками архетипу Героя, а саме «сильний, справедливий, сміливий, хоробрий, красивий, чесний, добрий, спритний» [1], зовнішні риси можуть відрізнятися значною мірою від усталеного стандарту, наприклад:

a) *There was one little sallow rat-faced, dark-eyed fellow who was introduced to me as Mr. Lestrade* (A.C. Doyle, A Study in Scarlet);

б) *It was the little man with the ginger moustache. 'Detective-Inspector Jarrold, Scotland Yard'* (A. Christie, The Girl in the Train);

в) *Poirot was an extraordinary-looking little man. He was hardly more than five feet, four inches, but carried himself with great dignity. <...> this quaint dandified little man* (A. Christie, The Mysterious Affair at Styles);

г) *Miss Marple is a white-haired old lady with a gentle appealing manner* (A. Christie, Murder at the Vicarage);

д) *For all her fragile appearance, Miss Marple is capable of holding her own with any policeman or Chief Constable in existence* (A. Christie, Murder at the Vicarage);

е) *Miss Marple, that sweet-faced – and, some said, vinegar-tongued – elderly spinster* (A. Christie, Tape-Measure Murder).

Аналіз вживання номінативних одиниць, що слугують для позначення концепту СИЩИК, показує, що в тексті класичного детективу також актуалізовані й імплікативні ознаки архетипу Мудрий Старець/Стара. Такі ознаки збігаються з результатами емпіричних досліджень цього культурного архетипу, а саме, такий, що є мудрим, добрим, справедливим, досвідченим, відповідальним [1]. Наприклад:

a) *He remembered Miss Marple very well – her gentle quiet old-maidish ways, her amazing penetration. He remembered a dozen unsolved and hypothetical cases – and how in each case this typical 'old maid of the village' had leaped unerringly to the right solution of the mystery* (A. Christie, Death by Drowning);

б) *...the ex-inspector. He was a man of patience but determination* (A. Christie, Accident);

в) *There was something fascinating in Miss Marple's resumé of the case. She spoke with such certainty* (A. Christie, Murder at the Vicarage);

г) *Your recent services to one of the royal houses of Europe have shown that you are one who may safely be trusted with matters which are of an importance which can hardly be exaggerated* (опис Шерлока Холмса) (A.C. Doyle, A Scandal in Bohemia);

д) *I said mildly that though doubtless Miss Marple <...> she knew practically everything that went on in St. Mary Mead* (A. Christie, Murder at the Vicarage).

Необхідні для вирішення задачі розкриття злочину знання уособлені в «персоніфікованій думці», у формі «проникливого та здатного допомогти Мудрого Старця» [33, с. 300]: *But presently, in a discreet fashion, Miss Marple herself supplied me with a clue* (A. Christie, Murder at the Vicarage).

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного дослідження виявлено концептуальні ознаки архетипного образу сищика, які слугують підґрунтям для формування персонажного образу, значущість якого в класичному детективі підтверджується виділенням ключового концепту СИЩИК. Архетипний образ сищика експлікує ознаки, які притаманні культурним архетипам Героя та Мудрого Старця/Старої. Визначені ознаки архе-

типового образу сищика свідчать про зменшення сакралізації, певну фемінізацію та спрямованість від фізичної до інтелектуальної унікальності. Здатність архетипу до варіативності в залежності від конкретного тексту, а також обумовлена певними культурними та історичними обставинами,

надає реалізації вказаних архетипів своєрідності, але при цьому зберігається основа архетипної моделі, яка закріплена традицією. Перспективу дослідження вбачаємо у визначенні архетипних образів інших ключових концептів детективного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. О.К. Агавелян, С.Б. Перевозкин, Ю.М. Перевозкина Вербально-визуальные характеристики архетипов в современных представлениях личности. *Сибирский вестник специального образования*. 2011. № 1 (3). С. 17–27. URL: <http://sibsedu.kspu.ru/index.php?option=content&task=view&id=247>
2. Айзенцвайг У. Интервью с Аленом Роб-Грийе. *Как сделать детектив*. Москва : Радуга, 1990. С. 273–278.
3. Белехова Л.И. Методика экспликации архетипов, воплощенных в американских поэтических текстах. *Когниция, коммуникация, дискурс*. 2014. № 9. С. 8–32. URL: <https://sites.google.com/site/cognitiondiscourse/vurusk-no9-2014/belehova-l-i>.
4. Белехова Л.И. Архетип, архетипний смисл, архетипний образ у лінгвокогнітивному висвітленні (на матеріалі віршованих текстів американської поезії). *Науковий вісник Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2015. № 3. С. 6–16.
5. Большакова А. Ю. Литературный архетип. *Литературная учеба*. 2001. № 6. С. 169–173.
6. Братель О.М. Художня реалізація архетипу земля в аргентинській поезії. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. 2014. Вип. 32. С. 45–54.
7. Вулис А.З. Поэтика детектива. *Новый мир*. 1978. № 1. С. 244–258. URL: <http://detective.gumer.info/text01.html#volsky>
8. Вулис А.З. Тайна. Варианты неведомого. *В мире приключений. Поэтика жанра*. Москва : Советский писатель, 1986. С. 254–279. URL: detective.gumer.info/txt/vulis-2.doc
9. Жаринов Е.В. Фэнтези и детектив – жанры современной англо-американской литературы. Москва : Международная академия информатизации, 1996. С. 129 URL: <http://rutracker.org/forum/viewtopic.php?t=5173698>
10. Жолковский А.К, Щеглов Ю.К. К описанию структуры детективной новеллы. *Работы по поэтике выразительности: Инварианты – Тема – Приемы – Текст*. Москва : АО Издательская группа «Прогресс», 1996. С. 95–113.
11. Забияко А. П. Архетипы культурные. *Культурология. XX век. : энциклопедия*. СПб. : Университетская книга : Алетейя, 1998. Т. 1. URL: http://yanko.lib.ru/books/cultur/culturology20century2volumes1998sl.htm#_Toc299571729
12. Калюжна А.Б. Лінгвокогнітивні характеристики ключових концептів англomовного детективного дискурсу: дис. канд. філол. наук: 10.02.04. Харків, 2017. 264 с.
13. Карасик В.И. Институциональные концепты. *Vita in lingua: К юбилею профессора С.Г. Воркачева*. Краснодар : Атриум, 2007. С. 87–97.
14. Карасик В.И. Религиозный дискурс. *Языковая личность: проблемы лингвокультурологии и функциональной семантики*. Волгоград : Перемена, 1999. С. 5–19.
15. Кестхейи Т. Анатомия детектива. Следствие по делу о детективе. Будапешт : Корвина, 1989. С. 272.
16. Ковтун Н.М. Архетип культурного героя в українській духовній традиції: історико-філософський контекст : автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.05 Київ, 2008. 20 с.
17. Колчева Э.М. Понятие «Культурный архетип» как инструментальный анализа национального искусства. *Знание. Понимание. Умение*. 2015. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-kulturnyyu-arhetip-kakinstrumentariy-analiza-natsionalnogo-iskusstva>
18. Кушниренко А.А. Семантика компонентов архетипического комплекса литературного произведения. *Архетипы, мифологемы, символы в художественной картине мира писателя / под ред. Г. Г. Исаева та ін.* Астрахань : Изд. дом «Астрахан. ун-т», 2010. С. 30–32.
19. Кэмпбелл Дж. Тысячеликий герой. URL: <http://www.rulit.net/books/tysyachelikij-geroj-read-85112-1.html>
20. Маркулан Я.К. Зарубежный кинодетектив. Л. : Искусство, 1975. С. 168.
21. Мелетинский Е.М. О литературных архетипах. Москва : Российский государственный гуманитарный ун-т, 1994. С. 136.
22. Найдорф М.И. Основные понятия культурологии. Введение в теорию культуры. Одесса: Друк, 2005. С. 192.
23. Невинская М.Д. Концептуальная оппозиция «народ – власть» в политическом дискурсе : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2006. URL : <http://cheloveknauka.com/v/167116/a/#?page=1>

24. Поэтика. Словарь актуальных терминов и понятий. Москва : Издательство Кулагиной, Интрада, 2008. С. 360.
25. Приходько А.Н. Концепты и концептосистемы. Днепропетровск : Белая Е.А., 2013. С. 307.
26. Пропп В.Я. Морфология «волшебной» сказки. URL: <https://lit.wikireading.ru/43158>
27. Руднев В.П. Детектив. *Словарь культуры XX в.* Москва: Аграф, 1997. С. 384. URL: <http://kk.convdocs.org/docs/index-285264.html>
28. Русаков В.М. Категория концепт-архетип-дискурс: методологические новации в исследовательском инструментарии современного гуманитарного знания. *Вестник Нижневартовского государственного университета.* 2010. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kategoriya-kontsept-arhetip-diskurs-metodologicheskie-novatsii-v-issledovatel'skom-instrumentarii-sovremennogo-gumanitarnogo-znaniya>
29. Ханох Б.Е. Образ Культурного героя и Трикстера и их роль в формировании Традиции. *Общество. История. Современность. Омский научный вестник.* 2006. № 7(43). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obraz-kulturnogo-geroya-i-trikstera-i-ih-rol-v-formirovanii-traditsii>
30. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса : дис. на соискание доктора филол. наук : 10.02.01. Волгоград, 2000. 440 с.
31. Шестаков В.П. Популярные жанры и «массовая культура»: детективный роман. *Мифология XX века: Критика теории и практики буржуазной «массовой культуры».* Москва : Искусство, 1988. С. 112–136. URL: www.beg.gumer.info/txt/shestakov.doc
32. Энциклопедия Кольера. URL: <http://www.slovopedia.com/14/196/1013098.html>
33. Юнг К.Г. Душа и миф: шесть архетипов. Киев : Государственная библиотека Украины для юношества, 1996. С. 384.
34. Юнг К.Г. Сознание и бессознательное. СПб. : Университетская книга, 1997. С. 544.
35. Юнг К.Г. Человек и его символы. К вопросу о подсознании. URL: <http://www.yourdreams.ru/biblio/pages/carl-gustav-jung-mhs-27.php>
36. Campbell J. *The Inner Reaches of Outer Space: Metaphor as Myth and as Religion.* New York, Toronto : Harper and Row Publishers, 1988. P. 286.
37. Frye H.N. *Anatomy of Criticism: Four Essays.* Princeton, New Jersey : Princeton UP, 1957. P. 383.
38. Hart A. *Agatha Christie's Marple: The Life and Times of Miss Jane Marple.* London : HarperCollins, 2011. P. 160.
39. James P.D. Talking about Detective Fiction. URL : <http://e-libra.ru/read/200199-talking-about-detective-fiction.html>
40. Priestman M. Introduction: crime fiction and detective fiction. *The Cambridge Companion to Crime Fiction.* New York : Cambridge University Press, 2003. P. 1–7.

УДК 811.111–342

АКЦЕНТНЕ ВИДІЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ БРИТАНСЬКИХ ЛЕКЦІЙ

ACCENT DETECTION OF INFORMATION STRUCTURE OF BRITISH LECTURES

Коваль Н.О.,
orcid.org/0000-0003-3976-8503
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Дослідження проведено в рамках лекційного реєстру наукового стилю. Матеріалом дослідження слугували лекції на філологічну тематику. Метою цього дослідження є аналіз просодичних засобів реалізації інформаційної структури британських лекцій. Авторка з'ясувала, що у британських лекторів домінує спадний рух тона в ядрах інформаційних центрів. Цей просодичний малюнок є відображенням таких рис британського національного характеру, як стриманість, зваженість, обміркування та величавість. Також британцям притаманне дуже дрібне викладання матеріалу, критичне подання інформації, використання прикладів та цитувань.

Ключові слова: просодія, інформаційна структура, частота основного тону (ЧОТ), інтенсивність, тривалість, лекція, вступ, основна композиційна частина, закінчення, електро-акустичний аналіз.